

1' ויקרא י"ט, י"ח ורש"י

ראש וראשון לכד מלכות שבין אדם לחבירו היא מלכות אופנת רעים. אלא- שפגרת המלכות באופן מצטיינות שצנע ביאור.

2' ספר המלכות לפרמב"ם עשה ר"ו

אם כי פרמב"ם פתח במלכות, ללאפוב' - בהמשך דבריו מפורש שפמלכות היא לרבות בקיום רלונן של פגולת, ושכל מה שבין אדם לרוב עמיתו ירוב עם לחבירו.

3' פרמב"ם פרק ו' דעות הלכה ט'

עם כן פתח פרמב"ם במלכות ללאפוב כל אחד מ'ישראל' כגופו וכתב על זה דפיכך לריק לספר בשבח ולחוס על מונן - שפיות ויש מלכות ללאפוב מניחא חייב לשבח אותו ולחוס על מונן - שצנן פאפוב פוא שצריכה באבתו ופגולתו כן שצנן רובה באבת עמיתו - ופגולת המלכות פוא לפתכר בקולן חבירו.

4' ספר החינוך מלכות רמ"ט

בחינוך מפורש שפמלכות היא לחמוט על פגולת ועל רכוש.

5' פירוש פרמב"ן לויקרא י"ט, י"ז, וטעם אופנת... על ישראל וגו' ז'

פפוי מניחא של פרמב"ן פ"ה שפמלכות היא אפבה עני - שיש מלכות ללאפוב את פגולת באותה מדת שאובת את עמיתו - וכתב על זה שפוא דבר בלתי אפשרי, ושרבי עקבא דרש, חייך קודמים לח"י חבירי' - שבאופן מצטיינות כל אדם חייב לדאוג לרוב עמיתו יותר ממה שדאוג לאחריה, ולכן פירש פרמב"ן שפמלכות חייב שצריכה בפגולת המלכות בכל דבר באותה מדת שצריכה בפגולתו.

וא"כ - פראשונם שלטו את פפירוש פפוט בואפבת לרעך כחוק' וראו את המלכות בעיקר לרבות בפגולתו של פגולת.

6' שבת ע"א ע"א, שוב מצשה בנכרי... זיל גנור', ומפרש"א חידושי אגדות ד"ה דעלק סנ

מפרש"א דייק מדברי הלל שציקר מה שפסוק מחייב למצשה פוא שלטו לעשות לחבירו את מה ששני עק - ופביא שכן תירעם פונתן בן עוציאל.

7' סמ"ט עשין ט',... לפתנקס'

בסמ"ט מפורש כן שכתב מפרש"א - שפמלכות היא שלטו לעשות לזולת מה ששני עק.

8' פרמב"ם פרק י"ד אבד הלכה א'

פרמב"ם מנה כל מיני חסדים שאנן מלויים עליהם מדרבנן - וכתב שכולם בכלל ואפנת לרעך כחוק, ולכאורה פפוט פרמב"ם פוא מה שפמלכות מחייבת פוא למנוע מלעשות דבר מפריע לחבירי - אבד לפגולת חסד עם פגולת פוא קיום של פמלכות. וא"כ, מלכות אפנת רעים יש בו מלכות חובית - דפיינ דעלק סנ לחברך לטא תעביד, ומלכות קיומית - למילות חסדים.

וצדין יש מקום לעמוד - למה מתבטאת התורה בלשון אפבה אם אין המלכות ללאפוב עני?

ופנה, בתורה מלין עז מלכות שפוא לכאורה למה ללכות אפנת רעים -

9' סוטה י"ד ע"א, וינר רבי חנא ברבי חנינא וכו' דכתיב אחרי ד'... קבור נתים'

אחרי ד' אלקים תלכו מחייב כל מיני גמילות חסדים.

10' ספרי דברים י"א, כ"ב, לעלכת בכל דרכיו... למצנפו'

לעלכת בדרכיו היא מלכות לעלכת בדרכי ד' - מדותיו יתברך חנן, רחום, וכו'.

11' ספר המלכות לפרמב"ם עשה ח'

מלכות הלכה בדרכיו מחייב שפ"ה רחמנן - ולכאורה לריק לומר ששתי המלכות מחייבים לחוס על אפוב ורכוש של פגולת - אלא שבאפנת' מחייב לרבות בפגולתו מחמת פדאגיה לעלכת ופאפוב לו, ואילו לפלכת בדרכיו מחייב תיקון פמדות כדי לפגולתו לברא יתברך.

וא"כ - באפנת מחייב לחוס על אפוב ורכוש של פגולת ולרבות באבתו - מפני שאפובים אותו, וגוללת בדרכיו מחייב לפיות רחום וכו' מחמת פתשוקה לפגולתו לומר - ועל פי פכונן במצשה פחסד יקבע אינו מלכות מקיימים.

פרמב"ן פביא את דברי רבי אקיבא שבפועל, חייך קודמים לחיי חברך, ויש לזרק בליבון פענן דפולכב.

12 ב"מ ס"ב א"א, דכדתניא... לחיי חברך

בן פאורפ פ"יה סבור שאד"ף שישתו שניפס א"ף שלכא ישיא א"ף אחד לעיר וימותו שניפס (פרמב"ן למד - וכן פואק בספרא - שכך פירש בן פאורפ את וחי אחיך אחק ששניפס שויס) ור"ע פבין שדוקא אחק - אבול חייך קודמים.

13 פגפות רבי ירוחס פישל פארלכאוו דספר פנלות דרס"ט עשפ כ"פ, ובאנת... כר"ע

פרמב"מ דכא פביא את דינן של ר"ע ויש שרזים לומר שפלכב כבן פאורפ. (בגמ' פביאו את וחי אחיך מחוקר דדברי רבי אלעזר שרביית קלו"ף י"זכא בד"יינס, ופחולקים אל רבי אלעזר לריכס את וחי אחיך דדרשת רבי אקיבא - ורזים לומר שפיות ופפלכב פיא כרבי אלעזר ממיכא אין מקור לדברי ר"ע.)

עס בגריום מלינן סוביא פפוסקת בד"ן קדימת לריכס דלכריכפס של אחרים -

14 לריום פ' א"ב, מאיין של בני פער... קודמת לחיי אחרים, ור"ן

פר"ן תלפ את יסוד פבר"יתא בדברי ר"ע, וכחו שחייך פפרטים קודמים לשל חברך כן פדין בעיר שחי תושביה קודמים לחייפס של תושבי עיר אחרת - ורבי יוסי שנתן קדימה לכביסתן מצל לח"י נפש של עיר אחרת סובר שלפס במניעת כביספ יש עיני נפש ודוחפ את חי' פנפש של בני עיר אחרת. (עס פדין פגפ דכא פביא פרמב"מ.)

15 שו"ת אחרות משפ חלק י"ד א' ס' קמ"פ, ופנפ פרמב"מ... אבול... פנלו"ף

ר' שניפ דמד שפפ פרמב"מ פפביל את מלות לדיקפ ב, פיתפ יד פנתן משעת מקורו בדברי רבי אקיבא ש, חייך קודמים.

16 ב"מ ד"ט א"א במשנפ, אבדתו... אבדתו קודמת, ול'... לדי' ככ', ורש"י

אם כי חייך קודמים - פדכואל דלכ"מ ויתר מדאי תמיד ימכא סבפ שלכא דלכ"מ חסד עס אחרים, וא"כ - אל כל אחד דלשות חשבון נפש עד כמה נחזים לו כל מה שפוא רו"ף לפשי' בגשמיות אכז יוכל דדון כמה לתת דלאחרים - ב"ן מפונ, ב"ן מלמנע, וב"ן במנחת פנפש.

דספר יד פקטנפ פפדיר את מלות אופנת רעים כחו שלמדנן -

17 ספר יד פקטנפ פ"פ מדע עשפ ט'

ימלא תקם וְלֹא תַפְרֹאֲתֵנִי עִמָּךְ וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמִוֶּה אֲנִי יְהוָה :

ואלכנס

לעך כמך . מ"ר עקיבא זה כלל א גדול בתורה (ת"כ) :

2

מצוה ר"ן היא שזונו לאהוב קצתנו את קצתנו כאשר נאהב עצמנו ושתהיה אהבתו וחמלתו לאחיו כאהבתו וחמלתו לעצמו בטמונו ובנופו וכל מה שיהיה ברשותו אם ירצה אותו ארצה אני אותו וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמותו . והוא אמרו יתעלה ואהבת לרעך כמך . (קדושים תס"ו , מדע הלכות דעות פ"ז) :

3

ג ימצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל בנופו שנאמר ואהבת לרעך כמך [ב] . לפיכך צריך לספר בשבחו ולחיים על מטנו כאשר הוא חס על מטנו עצמו ורוצה בכבוד עצמו . והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא :

מצוה רמג
מצוות אהבת ישראל

2 (א) לאהוב כל אחד מישראל אהבת נפש, כלומר שנחמל על ישראל ועל ממונו כמו שאדם חומל על עצמו וממונו, שנאמר [ויקרא י"ט, י"ח] ואהבת לרעך כמוך. ואמרו זכרונם לברכה [שבת ל"א ע"א] דעלך סני לחברך לא תעביד. ואמרו בספרי, אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלוין בכך, שהאהב חברו כנפשו לא יגזוב ממונו ולא ינאף את אשתו ולא יונהו בממונו ולא בדבריהם ולא יסיג גבולו ולא יזיק לו בשום צד. וכן כמה מצוות אחרות תלויות בזה, ידוע² הדבר לכל בן דעת.

שורש המצוה ידוע, כי כמו שיעשה הוא בחבירו כן יעשה חבירו בו, וכזה יהיה שלום בין חבריות. ודיני מצוה זו כלולים הם בתוך המצוה, שכלל הכל הוא שיתנהג האדם עם חבירו כמו שיתנהג עם עצמו, לשמור ממונו ולהרחיק ממונו כל נזק, ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח ויחוס על כבודו ולא יחבד בקלונו, וכמו שאמרו זכרונם לברכה

[ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א] (ב) המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא. והמתנהג עם חבירו דרך אהבה ושלום ורעות ומבקש תועלתם ושמח בטובם, עליו הכתוב אומר [ישעיהו מ"ט, ג'] ישראל אשר כך אתפאר.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ולא נזהר בממון חבירו לשומרו, וכל שכן אם הזיק אותו בממונו או עזרו בשום דבר לדעת, ביטל עשה זה, מלבד החיוב שבו לפי הענין שהזיקו כמו שמפורש במקלות.

וטעם ואהבת לרעך כמוך, הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיהיה את חברו פאהקתו את נפשו. ועוד, שקבר בא רבי עקיבא ולמד: תייד קודמין לחיי חברך (ב"מ סב.). אלא מצות התורה שיהיה חברו בקל ענין פאשר יאהב את נפשו בקל הטוב. ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשנה אותם במלת לרעך, וכן: ואהבת לו כמוך (פסוק לד) דגר, שיהיה פרושו להשוות אהבת שניהם בדיעתו, כי פעמים רבים שיהיה אדם את רעהו בדיברים ידועים, להיטיבו בעשר ולא בחקמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אהבו בכל, יחפץ שיהיה רעהו האהוב לו בעשר ובנכסים וקבודת וקבדעת ובחקמה, ולא שישוה אליו, אכל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בקל טובה, ויצוה הקטוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אכל יאהב ברבות הטובה לחברו פאשר אדם עושה לנפשו, ולא יתן שעורין פאהקה. ועל כן אמר ביהונתן (שמואל א' כ יז): כי אהבת נפשו אהבו, בעבור שהסיר מידת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז): ואתה תמלך על ישראל וגו'.

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידי בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור:

ואמר רבאל למדו דעלך סני לחברך לא ט'. והייט דחביב בתורה ואהבת לרעך כחוק וגו' ויש לעיין בזה גם שאמר ליה גלשון תרגום דין הכ לשנים או בירושלמי מכל תקום אחזי שינה לומר לו גלשון שלילה דעלך סני ט' דתרגום מלישאל דקרא הלל וזרמיה לחברך טווחן כתיב וי"ל דתשמע ליה דקרא לא חידו אלא כתיב הוי גוונא בליח דנביה לא תקום ולא חטור כתיב ופלה קאי ואהבת לרעך וגו' שלא חטעה לו רעה מכל דסני לך ט' אכל לגבי לעשה לו טובה לא קאמר ואהבת לרעך כחוק כדאמרין דידך קודמתן לחי אחיך וכן מוכיחין דברי רבי עיש ודוק:

להתנהג עם חבירו כאשר (יראה) [יראה] שממנו מתנהג עמו שנאמר (ויקרא י"ט, י"ח) ואהבת לרעך כמוך. סה"מ מ"ע רו - יראים רכד (לח) - סמ"ק ח - חיתוך רמג.

מצוה ואהבת לרעך כמוך כללו של דבר דעלך סני לחברך לא תעביד כדאיתא במסכת שבת בפרק שני (ל"ג, ב) ובירושלמי דנדרים (פ"ט ה"ג) גרס מי שיושב ומחתך בשר והכה ידו בסכין וכי תחזור ידו ותכה ידו להנקה,

15 והנה הרמב"ם רפ"ז ממ"ע כתב מ"ע ליתן צדקה אם היתה יד הנותן משגת. משמע שהוא תנאי בחיוב המצוה ולא כשאר המצוות שג"כ הוא רק כשיש לו ולא נקט תנאי זה משום דבכל המצוות החיוב עליו הוא בכל אופן רק שהוא אנוס מלקיים ואף ביטול לקיים בהוצאה יותר מחומש שפטור כדאיתא בסי' תרנ"ו הוא משום דסך גדול כזה מחשיבו לאנוס לענין עשה. או דלא חייבתו תורה לקיים חיובו ביותר מחומש אף שהוא חייב והוא כעין הא דמסדרין לבע"ח שאף שהוא עדין חייב מ"מ מסדרין ואינו משלם.

אבל בצדקה הוא תנאי בהחיוב דרק כשמשגת ידו נאמר מצות צדקה. והוא למה דבארתי כר"ע ולא כבן פטורא וממילא אין טעם לחייבו למות ולא לעבור ונמצא שנקט הרמב"ם דין דר"ע. ופשוט שתנאי זה הוא מקרא דוחי אחיך עמך וכדמסיק שם הרמב"ם קרא זה ויהיה כוונתו לתנאי דידו משגת. וכן במנין המצוות כתב ליתן צדקה כמסת ידו משמע שהוא תנאי בחיוב ולא לשעורא שלא שייך למינקט שעור בשם המצוה.

גמ' פנא סני מילי . דשלו קודם : לא

16

מתני' *אברתו ואברת אביו אברתו קודמת אברתו ואברת רבו שלו קודם

יפס כן אביו. הוהר מן טעוה: כל סמקיים בעלמו כן. אף על פי שלא הוילו עליו הכסוב יש לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקוק עלי קודם אם לא בהפסד מוכח ואם תמיד מדקוק פורק מעליו טול ג"ח ולדקה וסוף ש"טנרך לכריות:

גמ' פנא דני מילי *אמר רב יהודה אמר רב אבר קרא אפס כי לא יהיה בך אביון *שליך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב *כל הבקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך :

עשה ג

17

לאהוב את רעים שנאמר ואהבת לרעך כמוך :

(ג) מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו. שנאמר ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבחם ולחום על ממונו. כאשר הוא חס על מנוון עצמו ורוצה בכבוד עצמו. ואהבתו וחמלתו על חבירו כאהבתו וחמלתו על עצמו. ומצדק תועלתו ושמה צטובתו ומיאר צרתו. ודצורו עמו תמיד בנחת דרך חיבה וכבוד. אבל כל החיוב של זאת המצוה הוא באופן שלא יגיע צו מק לאהוב מפני זאת האהבה. ושלא יצטרך להניח מלאכתו מפני עשית מלאכת חבירו. כי כבר בא ר' עקיבא ולימד חייך קודמת לחיי חבירך. ואף אין החיוב שיאהבהו כאהבתו את נפשו. ולעסוק ולטרוח עבורו כמו שהוא עוסק וטורח בשביל עצמו. כי לא יקבלה לב האדם. אלא צוהה התורה לאהוב את חבירו אף אם יהיה מושפע בכל הטוב יותר ממנו. ושלא תהיה שום פחיתות קנאה בלבו על זה. כי אם לאהוב שיזכה חבירו בכל הטוב כאשר אהב עצמו לזכות בכל הטוב. וכל העיקר של זאת המצוה הוא על השלילות לשלול מחבירו כל הרע והמק והקנאה. וכך אמרו חכמים בפירוש זאת המצוה. כללו של דבר דעלך סני לחברך לא תעמיד.